

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi olisi myös toivonut lausuntopyyntöä asiasta. Unifi pyytää myös huomioimaan yliopistojen erikseen toimittamat lausunnot.

Avoimen korkeakoulun opinnot ovat maksullisia, mikä saattaa rajoittaa työttömien opiskelua avoimessa korkeakoulutuksessa tai rajaa opintojen määrää lyhyempiin kokonaisuuksiin.

Esitetyn muutoksen myötä avoimilla korkeakouluopinnoilla ei jatkossa olisi vaikutusta yli 25-vuotiaiden työnhakijoiden työttömyysturvaoikeuteen. Samalla esitetään poistettavaksi nykyinen koulutustarpeen arvioon perustuva mahdollisuus tuettuihin työttömän omaehtoiisiin avomiin korkeakouluopintoihin. Näin henkilön on helpompi tehdä ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi ilman pelkoa vaikutuksista työttömyysturvavan tai opintojen keskeyttämistarvetta.

Lakiesitys voi lisätä yhdenvertaisuutta kotoutujien ja muiden työnhakijoiden välillä. Erityisesti nuoret kotoutujat saattavat hyötyä avointen korkeakouluopintojen tukemisesta ja se voi edistää ammatillisen osaamisen kehittymistä sekä työllistymistä. Nuoren kotoutujan kohdalla muutos voi vaikuttaa positiivisesti jatko-opintoihin hakeutumiseen, sillä avoimet korkeakouluopinnot ja erityisesti väyläopinnot voivat toimia hyvänä polkuna kohti tutkinto-opintoja.

2. Huomionne työttömyysturvain muutoksista

Unifi kannattaa esitettyjä muutoksia, mutta pyytää myös huomioimaan yliopistojen erikseen toimittamat lausunnot, joissa arvioidaan mm. muutosten vaikutusta koulutusaloittain. Muutoksilla

mahdollistettaisiin avointen korkeakouluopintojen suorittaminen rajoituksetta ilman vaikutuksia työttömyysetuuksiin yli 25-vuotiaille työttömille työnhakijoille. Alle 25-vuotiailla työttömällä työnhakijoilla säilyisivät nykyiset työttömyysturvalain mahdollisuudet rajatummissa mahdollisuuksista opiskella työttömyysetuutta menettämättä avoimia korkeakouluopintoja. Alle 25-vuotiaat on myös tarkoituksenmukaisempaa ohjata hakeutumaan tutkinto-opiskelijaksi korkeakouluun, ja heille avoin yliopisto tarjoaa lähtökohtaisesti väyliä hakeutumiseen, eikä opiskelua ainoastaan työvoimapolitiittisin perustein. Ilman asetettua ikärajaa nuoren kohderyhmän siirtyminen varsinaiseksi tutkinto-opiskelijaksi voisi viivästyä.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Muutos todennäköisesti vähentäisi työvoimapalveluiden hallinnollista työtä.

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

On kannatettava ajatus, että työttömät työnhakijat voivat hyödyntää työttömyysajan opiskelemalla korkea-asteen opintoja. Tämä todennäköisesti nostaisi yleisesti osaamistasoa ja aktivoisi akateemisia työttömiä ylläpitämään omaa osaamistasoaan. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen voivat lisätä työllistymisen todennäköisyyttä.

Unifi haluaa esittää huolenaan, että avoimeen korkeakoulutukseen kohdistuu useita erilaisia ja osin samanaikaisia muutoksia ja muutospaineita, kuten opintosetelin käyttöönotto ilman opiskelupaikkaa jääneille, avoimen väylän kehittäminen osana opiskelijavalintaa, tutkinto avoimessa korkeakoulutuksessa ja avoimen korkeakoulutuksen maksusääntelyn vapauttaminen. Yliopistojen sekä koulutuspolitiikan näkökulmasta on erittäin haasteellista arvioida kaikkien muutosten ristikkäisiä ja yhteisiä vaikutuksia.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidätekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Esitettyjen muutosten yhteisvaikutusta on vaikea arvioida, mikä hankaloittaa lakimuutosten tarpeellisuuden ja vaikutusten arviointia.

Ongelmana esityksessä avointen korkeakouluopintojen kautta suoritettavasta tutkinnosta on avoimen korkeakoulutuksen ja tutkintoon johtavan koulutuksen periaatteiden sekoittuminen. Lisäksi haasteena on heikot perustelut siitä, mitä koulutuspoliittista ongelmaa esitys ratkaisisi merkittävästi suhteessa sen mukanaan tuomiin ongelmiin. Avoimen kautta suoritettu tutkinto kohdentuisi todennäköisesti ensisijaisesti työssä käyville, jo korkeakoulututkinnon suorittaneille, joten se ei

juurikaan tukisi tavoitetta nuorten koulutustason nostamisesta. Lisäksi työuralla tapahtuvan osaamisen kehittämisen näkökulmasta vaikutus olisi todennäköisesti pieni.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Esitetyn kaltaisille maksullisille avoimen tutkinnoille on vaikeaa nähdä kysyntää. Avoimina korkeakouluopintoina suoritettavan tutkinnon hinta tulisi olemaan huomattavan korkea, sillä se tulisi hinnoitella täyskatteellisesti. Tällainen täyskatteellinen tutkinto, joka ei kuitenkaan oikeuta opiskelijaa opintorahaan, opintolainaan tai ateriatukeen ei ole hakijalle houkutteleva vaihtoehto. On myös todennäköistä, että opiskelijat siirtyisivät avoimen korkeakoulun puolelta maksuttomaan tutkintokoulutukseen, mitä korkeakoulujen on vaikea ennakoida. Käsillä oleva esitys ei myöskään tarjoa kestäviä ja uskottavia ratkaisuja korkeakoulujen rahoitusvajeeseen.

Ajalin Elina

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry - Jani Kykkänen, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan asiantuntija